

Universitätsbibliothek Wuppertal

L. Annaei Senecae Tragoediae

Seneca, Lucius Annaeus <Philosophus>

Amstelodami, 1662

Actus quintus

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-770](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-770)

Solvat hunc cœtum, lacrimasque nostras

Sparget huc illuc agitata classis,

Et tubâ jussi dare vela nautæ,

Cum simul ventis properante remo.

1045

Prenderint altum, fugietque littus.

Quis status mentis miseris, ubi omnis

Terra decreſcet, pelagusque creſcet.

Celsa cum longe latitabit Ide?

Tum puer matri, genitrixque gnato,

1050

Troia qua jaceat regione monſtrans

Dicet, & longe digito notabit:

Ilium est illic, ubi fumus alte

Serpit in cœlum, nebulæque turpes.

Troës hoc ſigno patriam videbunt.

1055

Senecam lib. 3. Natur. quæſt. cap. 27.

Delrius.

1042. Hunc] Noſtrum, captivatum.

vid. argumentum hujus Chori. Farn.

Cœtum,] Vulgo, quæſtum. M. f. o. &

Interpres, cœtum, i. omne ſocietatis

ſolartium auferetur. Delrius.

1044 Et tubâ] Imitatur Euripi-

dem, qui in Rhexo, Πόντος ἐλ' ἐρον-

τας γέη ἴδρειν τυρσηνικῆς Σάλ-

πιπύ, αἰδύω. & in Heraclidis;

- Εσθδρ ὄσθρον τυρσηνικῆ Σάλ-

πιπύ. Sophoclis tamen & Euripidis

ſcholiaſta tradiderunt neque Græcos

neque Barbaros Trojani belli tempore

tuba uſos fuiſſe, quibus Euripides &

Seneca, ut videtis, alii etiam poëta re-

pugnant. vid. Trag. Agamemn. v. 428.

Idem.

1045. Cum ſemel ventis properante

remo] Iam dudum correxeram: Cum

ſimul ventis. & ita plane Florentinus.

Simul ventis, ut apud Silium lib. 5.

avulſa eſt nam protenus hoſti Ore ſimul

cervix. Gronovius.

1048. Fugietque] In altum è portu

vectis terra recedere videtur. Procehi-

mur portu, terræque urbeſque recedunt.

Oculus enim quieſcere nos judicans,

motu conſpecto, quaſi ſemet retra-

ctans terram retro tendere opinatur.

Farnabius.

1054. Nebulæque] Aſcendentis fu-

mi. Idem.

ACTUS QUINTUS.

NUNCIUS. ANDROMACHA. HECUBA.

Nuncius matribus narrat, ut è turri præcipitatus fuerit Aſthyanax, & Polyxena ad tumulum Achillis caſa.

Nunc. **O** dira fata, læva, miſeranda, horrida,
Quod tam ferum, tam triſte bis quinis celus
Mars

1056. O dira] Incrementum Rhe-
thoricum, Farnabius.

1057. Tam triſte] Cuiusmodi non
vidimus bello decennali. Idem.

Ee 2

1058. Quod

Mars vidit annis? quid prius referens gemam?

Tuos ne potius, an tuos luctus, anus?

Hec. Quosunque luctus fleveris, flebis meos. 1060

Sua quemque tantum, me omnium clades premit.

Mihi cuncta pereunt. quisquis est, Hecubæ est, miser.

Nunc. Mactata virgo est. missus è muris puer.

Sed uterque letum mente generosa tulit.

Andr. Expone feriem cædis, & duplex nefas 1065

Prosequere, gaudet magnus arumnas dolor

Tractare totas. eade, & enarra omnia.

Nunc. Est una magna turris è Troia super,

Affueta Priamo; cujus è fastigio

Summisque pinnis arbiter belli sedens 1070

Regebat acies. turre in hac blando sinu

Fovens nepotem, cum metu versos gravi

Danaos fugaret Hector & ferro & face,

Paterna puero bella monstrabat senex.

Hæc nota quondam turris, & muri decus, 1075

Nunc sæva cautes, undique affusa ducum

Plebisque turba cingitur. totum coit

Ratibus relictis vulgus. his collis procul

Aciem patenti liberam præbet loco;

His alta rupes, cujus è cacumine 1080

Ere-

1058. *Quod prius referens gemam?*] Florent. quid prius. ut è margine Basil. notavit Delrius. Gronovius.

1059. *Tuosne*] Tuosne è Andromacha, an tuos è Hecuba? Farnab.

1062. *Mihi cuncta*] Regina, & in omnes miseras superstiti. Idem.

1066. *Gaudet animus arumnas meus*] Flor. per gnomen: gaudet magnus arumnas dolor *Tractare totas.* Gronovius. *Animus*] Induratus jam, malis insensatus & insanus. Farnabius.

1068. *Est una*] Superest è Troia turris una portæ Scææ, quod ad finisram esset dictæ, è qua Priamus, An-

tenor, &c. prælia & exercitus spectabant, ut Iliad 7. Idem.

1071. *Regebat*] Signo è mœnibus dato congregiendi cum hoste, vel receptus. Idem. *Turre*] Mittitur Astyanax illis de turribus, unde Pugnantem pro se proaviraque regna tuentem Sæpe videre patrum monstratum à matre solebat. Idem.

1073. *Face,*] Quam in naves impulit. Idem.

1077. *Torum*] Confluunt universi à classe ad miserandum hoc spectaculum. Idem.

1079. *Aciem patenti, &c.*] Prospectum. Idem.

Erecta summos turba libravit pedes.

Hunc pinus, illum laurus, hunc fagus gerit,

Et tota populo silva suspenso tremit.

Extrema montis ille prærupti petit,

Semiusta at ille tecta, vel saxum imminens

1085

Muri cadentis pressit. atque aliquis (nefas)

Tumulo ferus spectator Hæctoreo sedet.

Per spatia late plena sublimi gradu

Incedit Ithacus, parvulum dextra trahens

Priami nepotem: nec gradu segni puer

1090

Ad alta pergit mœnia. ut summa stetit

Pro turre, vultus huc & huc acres tulit,

Intrepidus animo. qualis ingentis feræ

Parvus tenerque foetus, & nondum potens

Sævire dente, jam tamen tollit minas,

1095

Morsusque inanes tentat, atque animis tumet:

Sic ille dextra prensus hostili puer

Ferox, supernè moverat vulgum ac duces,

Ipsumque Ulyssen. non flet è turba omnium,

Qui

1081. *Libravit*] In pedum digitos erecta. vel sedens lib. ped. *Farnab.*

1082. *Hunc pinus*] Describit concursum illum vulgi, omnia, ad aspectum Atyanaetæi supplicii, occupantis. *Lipsius. Hunc fagus gerit,*] Emendaverat è suo *Lipsius: gerit.* Intercedit cohors codicum Gruteri. At in ordinem cogit illam Florentinus, qui clare gerit. Nam quod obicitur, non posse hoc placere ob versum sequentem, tanquam heic scilicet agatur arbor, ibi patiat, quid rationis sit, vel ignoro, vel non libet dicere. *Granov. Gerit,*] Ascendentes, sc. ut Atyanaetæa projectum spectarent. *Farnabius.*

1085. *Vel saxum imminens*] Manus illustris: Forte, *eminens.* Non purem necessarium, Medea: ipsa rectè parte precipiti imminet. Agamemnone: *Arx imminet prærupta.* Dein eadem *prensas* pro *pressas.* Sed utrun-

que dissimulent, qui veteres libros tractarunt, non optimis modo, sed & multi alii, *pressit.* Nos certe in Vossiano, Heinsianis, nostro, duobusque in Germania notavimus. Et verum est, multoque elegantius. Sic in Thyeste: *præda cum propior fuit, Cervice tata pugnât.* Hippolyto: *juvit aut amnis vagi Pressisse ripas.* Quod utrumque sollicitavit Gruterus. Sed est usus elegans præteriti pro præsentis, quem idem vir præstans in Prosis Senecæ adsecutus non est, ut ibi notavimus. *Mela lib. 1. cap. 1. Vbi primum se convertat, Hellespontus vocatur: Propontis, ubi se expandit: ubi iterum pressit, Thracius Bosphorus: ubi iterum effundit, Pontus Euxinus.* *Gronovius.*

1093. *Ingentis*] Leonis catulus *Farn.*

1098. *Superne*] E turri [sc. *Ferax,*] alto animo mortem despiciens. *Idem.*

1099. *Non flet*] Ille solus non flet pro

Qui fletur: ac dum verba fatidici & preces
 Concipit Ulysses vatis, & sævos ciet
 Ad sacra superos, sponte desiluit suâ
 In media Priami regna.

1100

Andr. Quis Colchus hoc, quis sedis incertæ Scytha
 Commisit? aut quæ Caspium tangens mare 1105
 Gens juris expers ausa? non Busiridis
 Puerilis aras sanguis asperfit feri.
 Nec parva gregibus membra Diomedes suis
 Epulanda posuit. quis tuos artus teget,
 Tumuloq; tradet? *Numc.* Quos enim præceps locus 1110
 Reliquit artus? ossa disjecta & gravi
 Elisa casu, signa clari corporis,
 Et ora, & illas nobiles patris notas
 Confudit imam pondus ad terram datum.
 Soluta cervix. silicis impulsu caput 1115
 Ruptum, cerebro penitus expresso. jacet
 Deforme corpus. *Andr.* Sic quoque est similis patri.

NUMC.

quo omnes flebant. At populus lacrymas, quas ille tenebat, non tenet. Farn.

1101. *Concipit*] Prout à Chalchante vate instructus & edoctus fuerat. *Id. Vlysses*] De Vlyssis morte, hæc Sex. Empyricus cap. 16. contra Mathematicos: quidam scribunt eum à Telegono filio per imprudentiam interemptum; alii à Laro, qui marinæ tuturis stimulum immiserat, occisum; alii in equi formam mutatum. Sane in Italia sepultum docet Aristoteles in Peplo, ubi illum collocat in Tyrrenia; *ἐντὶ Ὀδυσσεύς, κειμένους ἐν Τυρρηνίᾳ*: quo pervenerat, postquam eum Neoptolemus, ne à cognatis occideretur, Cephallenia & Ithaca cedere iusserat. vide Ifacium & Canterum in Lycophon. *Idem.*

1102. *Sponste*] Projectit se in medium urbis, vel populi illic adstantis. Sunt qui suffertum eunt hoc hemittichium, adduntque; *non trepidus puer.*

verum citra auctoritatem libri unius. *Id.*

1104. *Quis Colchus*] Quis immannissimus è Colchis Medææ crudelitate famosis? *Idem. Sedis*] *Herc. Fur.* 532. & *Thyest.* v. 628. & 1045. *Idem.*

1105. *Quæ Caspium*] Hyrcani, barbari & crudeles. *Idem.*

1106. *Busiridis*] *Herc. Fur.* 484. *Id.*

1108. *Parva*] Puerorum. *Idem. Gregibus*] *Equis. Herc. Fur.* 225. *Id.*

1110. *Quos enim*] Neque enim sepultura opus erit laceris & dispersis artubus. *Quid enim superest de corpore; quis membra, quis ossa* Invenit? obtritum pueri perit omne cadaver *Morte animæ.* *Idem.*

1115. *Silicis inersu caput*] Sic Pall. Vulgati, *inensu.* Lipsii codex *impulsu.* Se prætulisse consentium plerum ait Gruterus. At licem secundum Lipsium dat Etruscus. *Gronovius.*

1117. *Hic quoque est similis patri.*] Quod coniecit Gruterus: *Sic quoque est similis*

Nunc. Præceps ut altis cecidit è muris puer,
 Flevitque Achivûm turba, quod fecit, nefas;
 Idem ille populus aliud ad facinus redit, 1120
 Tumulumque Achillis. hujus extremum latus
 Rhœtea leni verberant fluctu vada.
 Aversa cingit campus, & clivo levi
 Erecta medium vallis includens locum
 Crescit theatri more. concursus frequens 1125
 Implevit omne littus. hi classis moras
 Hac morte solvi rentur. hi stirpem hostium
 Gaudent recidi. magna pars vulgi levis
 Odit scelus, spectatque: nec Troës minus
 Suum frequentant funus, & pavidi metu 1130
 Partem ruentis ultimam Troiæ vident.
 Cum subito thalami more præcedunt faces.
 It pronuba illic Tyndaris, mœstum caput
 Demissa. tali nubat Hermione modo,
 Phryges precantur. sic viro turpis suo 1135
 Reddatur Helene. terror attonitos tenet
 Utrosque populos. ipsa dejectos gerit

Vul-

similis patri; id expressum habet Florentinus. *Gronov.* *Hic quoque*] Etiam in hoc similis patri, quem lacerum raperat bigis Achilles. *Farnabius.*

1120. *Aliud*] Polyxenæ cædem. *Idem.*

1121. *Tumulumque*] Qui ad Rhœzeum Troiæ promontorium. *Id.* Achilles tumulum statuunt in Propontide Homerus *Odysl. 6.* & in *Peplo Aristoteles. Delrius.*

1123. *Aversa cingit campus.*] *Flor.* *Aversa.* Recte: nam frons promontorium respicit mare: altera igitur pars *aversa*, & tergi instat. *Gronov.*

1126. *Moras*] *Sup. vers. 358. 559. & 811. Farnabius.*

1129. *Odit scelus, spectatque:*] *Satis* hoc ad arguendam vanitatem vulgus: execrari & tamen spectaculo frui,

nam viri graves in his, modo liceat, parcunt oculis. Ipse Nero, teste Tacito, *jussit scelera, non spectavit.* Itaque nihil mutandum. *Gronovius.*

1132. *Thalami*] Nuptiali tui, *sup. 360. Farnabius.* *Faces.*] *Thebaid. 263. & 507. Idem.*

1133. *Pronuba*] *Sup. 861. Idem.*

1134. *Hermione*] Helenæ & Menelai filia postea à Pyrho rapta, verum ab Oreste, cui prius desponsata fuerat, repetita, casu Pyrho. *Idem. Modo*] *Nece. Idem.*

1135. *Turpis*] *Adultera. Idem.*

1136. *Terror attonitos movet*] *Flor.* *attonitos tenet.* quod convenientius stupore defixis & immobilibus. *Gronovius.*

1137. *Utrosque*] Trojanos & Græcos. *Farnabius.* *Ipsa*] *Polyxena. Id.*

Ec 4

1138. *Se*

Vultus pudore; sed tamen fulgent genæ,
 Magisque solito splendet extremus decor.
 Ut esse Phœbi dulcius lumen solet 1140
 Jam jam cadentis, astra cum repetunt vices,
 Premiturque dubius nocte vicinâ dies.
 Stupet omne vulgus; & fere cuncti magis
 Peritura laudant. hos movet formæ decus, 1145
 Hos mollis ætas, hos vagæ rerum vices.
 Movet animus omnes fortis, & leto obvius.
 Pyrrhum antecedit. omnium mentes tremunt:
 Mirantur, ac miserantur. ut primum ardui
 Sublime montis tetigit, atque alte edito
 Juvenis paterni vertice in busti stetit, 1150
 Audax virago non tulit retro gradum;
 Conversa ad ictum stat truci vultu ferox.
 Tam fortis animus omnium mentes ferit.
 Novumque monstrum est, Pyrrhus ad cædem piger.
 Ut dextra ferrum penitus exacta abdidit, 1155
 Subitus recepta morte prorupit cruor
 Per vulnus ingens, nec tamen moriens adhuc
 Deponit animos, cecidit, ut Achilli gravem
 Factura terram, prona, & irato impetu.

Uter-

1138. *Sed tamen*] In ipsa morte.
 Farnabius.

1143. *Et fere cuncti magis*] Sic & Fl. nec video, cur potius sit: ut fere. Et hoc naturale est, inquit, ut quæ salva transirent homines ac pro mediocribus ducerent, ea præ aliis efferant extollantque, cum vident brevi defutura vel interitura. Gronovius.

1144. *Peritura laudant*] Per *πρότερον* adjunctam narrat & effert, Omne vulgus attonitum stetit in formâ Polyxena: & eò magis, quod infitus nobis mos laudandi peritura. Nihil verius, vel loca suppliciorum nostrorum adli. Itaque velut parentheti quâdam hæc legenda. Lipsius.

1148. *Miserantur, ac mirantur.*] Farnabius.

Flor. cum Lipsiano: *Mirantur, ac miserantur.* Gronovius.

1150. *Juvenis*] Pyrrhus. Farnabius.

1153. *Ferit.*] Dolore, stupore, commiseratione. *Idem.*

1158. *Cecidit.*] Euripides & Ovidius sollicitam faciunt, nequid inter cadendum astantium oculis appetitur, quod natura rectum voluit. Euripides: — *ὅς ἐστιν ὁμοῦ ὅπως Πόντιον ἀποροῦν εἶπεν ὁ γυμνασιάρχης, Κεῖναιεν δ' ἀνεπαύτως ἔειπεν ὁ δασεῖον ἡρώων.* Ovidius: *Tunc quoque cura fuit partes velare pudenda. Cum caderet, castique decus servare pudorū.* Delr. *Gravem*] Hippolyt. 1174. Farnabius.

1160. *Uter-*

Uterque flevit cœtus. at timidum Phryges 1160

Misère gemitum. clarius victor gemit.

Hic ordo sacri. non stetit fufus cruor,

Humove summa fluxit. obduxit statim,

Sævusque totum sanguinem tumulus bibit.

Hec. Ite, ite Danai; petite jam tuti domos, 1165

Optata velis maria diffusis fecet

Secura classis. concidit virgo, ac puer.

Bellum peractum est. quo meas lacrimas feram?

Ubi hanc anilis exspuam leti moram?

Gnatam, an nepotē; conjugem, an patriam fleam? 1170

An omnia? an me? sola mors votum meum.

Infantibus violenta, virginibus venis,

Ubicumque properas, sœva: me solam times,

Vitæque. gladios inter ac tela & faces

Quæsita totâ nocte, cupientem fugis. 1175

Non hostis, aut ruina, non ignis meos

Absumpfit artus: quam prope à Priamo steti?

Nunc. Repetite celeri maria, captivæ, gradu.

Jam vela puppis laxat, & classis movet.

1160. *Uterque*] Troum & Grajorum. Farnabius.

1163. *Obduxit*] Hausit, ebibit. *Id.*

1164. *Tumulus*] Noster vult in Troade ad bustum Achillis immolatam Polyxenam, ut Virgilius: sed Euripides in Chersoneso ad tumulum honorarium. vide Turneb. lib. 11. ad versar. cap. 19. de illa Aufonius: *Troas Achilleo conjuncta Polyxena busto, Malueram nullo cespite functa tegi. Non bene discordes tumulos miscetis Achivi: Hoc violare magis, quam sepelire fuit.* Delcius.

1167. *Concidit virgo,*] Ab aliis Philostratus dissentit, scribens Polyxenam, stante Troia, Achillis desiderio egressam urbe ad ipsius tumulum

mortem sibi conscivisse. credo ut à Græcis tantæ crudelitatis notam amoveret. *Idem.*

1169. *Exspuam*] Cum indignatione emitam. Sen. de ira, lib. 3. cap. ult. *Iam ipsum spiritum expuimus interitum trahimus.* Farnabius.

1172. *Infantibus*] Vt Alistyanacti. *Id.* *Virginibus*] Vt Polyxenæ. *Idem.*

1173. *Me solam*] *Quo me servas damnosa senectus! Quo Dii crudeles nisi, uti nova funera cernam, Vivacem differtis animum? eadem apud Ovid. 13. Metam. Idem.*

1177. *Quam prope*] Cum ad aras ipse occideret, nec tamen cæsa fuit. *Idem.*

1179. *Movet.*] Se movet, movetur. *Idem.*